

natuurpunt

RAPPORT

HET GROTE VOGELWEEKEND 2023

Het Grote Vogelweekend van Natuurpunt is in Vlaanderen een **echte traditie** geworden. We kruipen tijdens het laatste weekend van januari massaal achter het raam en tellen de vogels die in onze tuinen neerstrijken. Natuurpunt kan rekenen op heel wat helpende ogen: niet alleen in de Vlaamse tuinen maar ook op de speelplaatsen wordt er geteld.

Dit jaar telde bijna **70% vogeltellers exact een kwartiertje**. En dat één of meerdere keren. Die aparte kwartiertjes zijn van belang: zo kunnen we de gegevens beter met elkaar vergelijken.

Vogels tellen is dé manier om de natuur recht onder je neus op te merken. Want een kwartiertje aandachtig turen naar het leven in dat lapje grond is een zeldzaamheid geworden in ons drukke bestaan. Dat is meteen ook de reden waarom Natuurpunt zoveel fijne reacties ontvangt voor en tijdens het telweekend: het brengt je een stapje dichterbij die prachtige natuur die in ons kleine land te vinden is.

De gegevens die we met de tuinvogeltelling verzamelen geven ons een unieke inkijk in hoe vogels onze tuinen gebruiken tijdens koudere maanden. Maar deze telling staat niet op zichzelf. Het is enkel wanneer we ze naast andere data uit waarnemingen.be en andere vogeltellingen leggen, dat we een realistisch beeld krijgen of de huismus of de merel het beter of slechter doet.

De winter van 2022 en 2023 was, op enkele venijnige winterprikken na, bijzonder zacht. Dat zorgde ervoor dat we een goede voorspelling konden maken van de vogels in de top 10. Door het zachte weer, vinden de noordelijke wintergasten genoeg voedsel in de vrije natuur en krijgen we dus vooral de soorten in de tuin te zien die het hele jaar door in en rond onze tuinen blijven of broeden. Zij zijn sterk ingesteld op onze gewoontes en weten perfect in welke tuinen ze veiligheid, voedsel en beschutting kunnen vinden.

Jaar na jaar hopen heel wat vogeltellers op 'specialere' winterse soorten, die ze anders niet of minder opmerken in hun tuin. Maar weet dat jouw tuin en jouw voederaanbod net voor die vogels in jouw buurt van groot belang zijn. Toch is vogels beloeren, of het nu een koolmees of koperwiek is, een ervaring die gepaard gaat met verwondering. Dat zag je ook aan het succes van de docureeks 'Onze Natuur': het losweken van die verwondering voor de natuur is één van de belangrijkste pijlers van onze telcampagne. Niet alleen in je eigen achtertuin, maar ook in je buurt.

Zowat 12% van Vlaanderen bestaat uit tuinen (www.statistiekvlaanderen.be). De natuur neemt maar 3% in. Dan weet je meteen wat voor ontluikende kansen er liggen in die tuin van jou. Voor vogels, zoogdieren, insecten én planten kan je zo een groot verschil maken. En jij? Jij krijgt er een tuin voor terug waar je sowieso meer te ontdekken valt.

Uit de telcampagne zien we dat die meer natuurlijke tuinen, meer vogels en vogelsoorten aantrekken.

Zet die stap naar een tuin vol leven, niet alleen voor vogels maar ook voor de rupsjes, spinnetjes en kevertjes die nodig zijn om je tuin gezond te houden. **Meer leven, hoe klein ook, trekt weer nieuw leven aan.**

Maar we kunnen er niet omheen: het gaat niet goed met de vogels. Ook algemenere soorten als de huismus en de merel hebben het moeilijk. Naast je tuin natuurvriendelijk in te richten, kan je je voedergedrag onder de loep nemen: denk na over wanneer je voedert en wat je voedert.

Vetbollen enkel tijdens echt koude momenten, voeder voorzien op vaste momenten, overschakelen op insecten en zaden wanneer de lente aanbreekt, .. Het zijn belangrijke aandachtspunten. Vooral voor standvogels is het natuurlijke voedselaanbod in een stedelijke omgeving moeilijker te vinden, en maken ze dankbaar gebruik van een natuurlijke tuin met extra voedselaanbod, of het nu in de vorm van voeder of natuurlijk voedsel is (oa. besdragende struiken). Door je vogelvoeder dagelijks op hetzelfde uur aan te bieden, kunnen de vogels in jouw buurt daar makkelijker op inspelen.

Het kwaliteit van het voeder is ook van belang: check de houdbaarheidsdatum, laat het niet beschimmelen en controleer de aparte ingrediënten van je voeder. Kies voor kwaliteit en geef zo de vogels meer kans op een gezond leven.

We sluiten af met een warme oproep. Bekijk en bestudeer het leven in je tuin, maar ook daarbuiten. Zo kom je het unieke verhaal te weten van die brutale roodborst of die acrobatische koolmees. Of de huismus die niet zonder zijn mussenfamilie kan. Trek eropuit tijdens het voorjaar en geniet van het natuurspektakel voor je ogen én oren. Probeer vogels te herkennen met je oren of spot de kleurrijke vlinders en sprinkhanen in je tuin of trek naar de natuurgebieden in jouw buurt.

Markeer alvast de volgende editie van Het Grote Vogelweekend op 27 en 28 januari 2024. Zin om meer te tellen? Ook na de vogeltelling kan je via de natuurherken-[app ObsIdentify](#) en de online natuurdatabank www.waarnemingen.be op elk moment én op elke locatie natuurwaarnemingen ingeven.

Tussen 1 juni en 31 augustus is de digitale jacht geopend naar insecten. Breng felbegeerde zoemers, springers en zwevers mee in kaart tijdens de **Insectenzomer** van Natuurpunt en spot samen met jouw groep de meeste of de mooiste insecten. Insecten zijn de superhelden van onze natuur, de kleine radertjes die de planeet doen draaien. Vind je ze weinig in je buurt, zit de vlieg aan de lamp. Een grote insectenrijkdom wijst immers op een gezonde leefomgeving. Helaas kent het aantal insecten wereldwijd de laatste 50 jaar een dramatische achteruitgang – en de situatie in Vlaanderen is de slechtste van heel Europa.

Zo doe je mee met de Insectenzomer van Natuurpunt:

- 1 Download de **app ObsIdentify** via de QR-code.
- 2 Vang zoveel mogelijk insecten digitaal in Vlaanderen tussen 1 juni en 31 augustus.
- 3 Like de Insectenzomer-challenge in de app en ontvang als eerste de resultaten.

Tekst: Gerald Driessens

Gegevensverwerking: Mathil vandromme en Karin Gielen

Campagne: Liselotte Vanderoye

Tuinvogelexperts: Gerald Driessens, Ruben Saey en Geert Vanhulle

Met bijzondere dank aan onze ambassadrice **Tine Embrechts**.

V.U.: Natuurpunt vzw, Walter Rycquart, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, ON 0434.364.713, RPR Ondernemingsrechtbank Antwerpen, afdeling Mechelen, info@natuurpunt.be, www.natuurpunt.be, Wim Dirckx, Shutterstock.com

Vlaming is zot van vogels

Bedankt aan alle 52.071 vogeltellers!

Tijdens Het Grote Vogelweekend op 28 en 29 januari 2023 telden **47.010 deelnemers** de tuinvogels in 28.118 Vlaamse tuinen. In totaal voerden zij 37.006 tellingen in. Daarbij werden in totaal 885.590 vogels geteld. In de provincie Antwerpen werden de meeste vogels geteld, gevolgd door Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

Tijdens De Vogeltelweek voor Scholen van 23 tot 27 januari namen **5.061 leerlingen** uit 261 klassen van 192 scholen deel aan de telling. Zij voerden 403 vogeltellingen in en meldden een totaal van 13.121 vogels op onze Vlaamse speelplaatsen.

De vogelgekte merkten we ook aan het succes van onze [online cursus over tuinvogels](#). Op amper één jaar werden deze gratis lessen bijna 30.000 keer aangevraagd. Gerald en Gina, onze vogelexperts, geven in 10 lessen de beste tips om de vogels in je tuin te herkennen.

Onze ambassadrice **Tine Embrechts** deelde die vogelgekte. Met haar onvervalste fascinatie voor vogels gaf ze de vogelmicrobe door aan tuinvogeltellend Vlaanderen. Bedankt Tine!

Waarom tellen we een kwartier?

Rapporteren over cijfers kan je alleen wanneer die cijfers met elkaar vergelijkbaar zijn. Daarom stellen we eenvoudige criteria op waaraan de tellingen van Het Grote Vogelweekend moeten voldoen vooraleer ze gebruikt worden in de analyses.

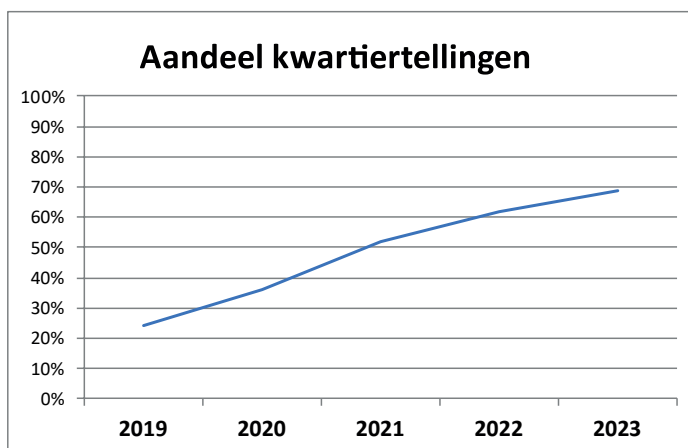
Aan alle deelnemers vragen we om hun telling te beperken tot precies een kwartier. Zo krijgen we een vaste 'zoekinspanning' voor alle verzamelde gegevens. Het is logisch dat je meer soorten en aantal vogels zal zien als je langer kijkt. En tellers willen liefst alles melden wat ze zien. Precies daarom mag je zoveel verschillende telkwartiertjes ingeven als je zelf wil tijdens het telweekend.

Tel dus, om je gegevens bruikbaar te maken, liever acht aparte kwartiertjes dan 2 opeenvolgende uren.

Daarnaast vragen we om telkens van elke soort het hoogste aantal te noteren dat je tegelijkertijd zag in jouw telkwartiertje. We geven een voorbeeld: je telde vier koolmezen om 10u, om 10u10 telde je één koolmees en om 10u14 twee koolmezen. Dan geef je vier koolmezen door, want die zag je tegelijkertijd. Zag je tegelijk drie merelmannetjes en 10 minuten later een vouwtje, dan geef je vier merels door.

Alle gegevens die aan die twee criteria voldoen, werden verwerkt in dit eindrapport.

Na uitfiltering hielden we van 32.518 tellers 25.616 kwartiertellingen over uit 18.818 tuinen. Binnen die kwartiertellingen werden er gemiddeld **16 vogels van 6 verschillende soorten** per tuin gemeld, dat is gemiddeld zowat 1 vogel meer dan vorig jaar.

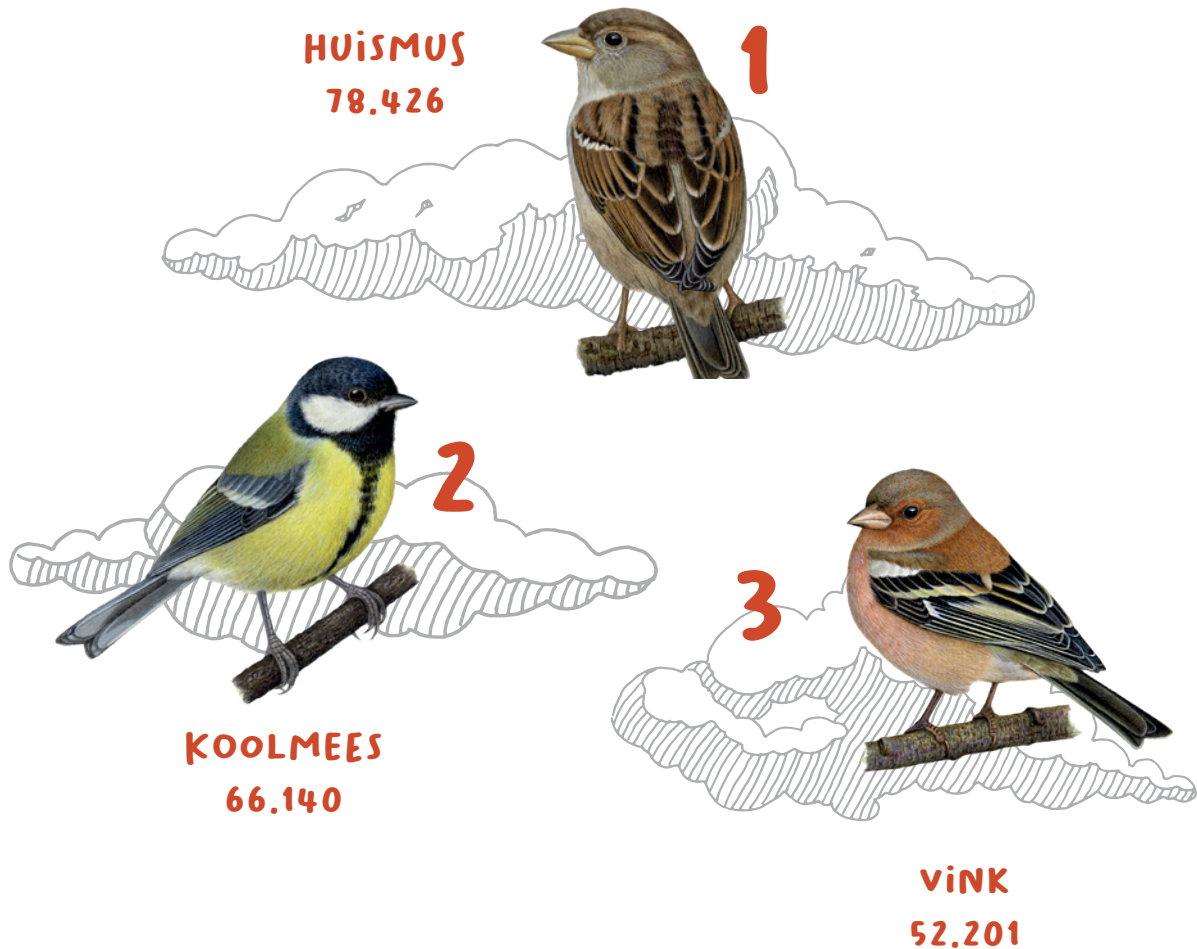

We zijn bijzonder verheugd te zien dat het aantal kwartiertellingen ieder jaar sterk toeneemt: 69% van de ontvangen tellingen waren exact een kwartiertje! Maar het kan nog beter: tel een kwartiertje en geef meerdere telkwartiertjes in tijdens het telweekend.

De resultaten

De top 3 meest geteld tijdens Het Grote Vogelweekend 2023

Hoogste aantallen

De **huismus** behaalde de eerste plaats. Die plaats nam ze ook in 2021 en 2022 en van 2014-2017. Ook de rest van de top 3 blijft volledig behouden, met op de tweede plaats de **koolmees** en op de derde plaats de **vink**, die de houtduif (vierde plaats) ruimschoots overtrof.

Top 10 hoogste aantallen

1	Huismus	78.426
2	Koolmees	66.140
3	Vink	52.201
4	Houtduif	46.605
5	Pimpelmees	44.926
6	Kauw	42.368
7	Merel	28.419
8	Turkse tortel	27.060
9	Ekster	21.358
10	Roodborst	20.821

De meest verspreide soorten

Hieronder kijken we naar de spreiding van de soorten, dus in welk aandeel van de getelde tuinen iedere soort voorkomt, dat geeft een beter vergelijkbaar criterium. We zien op die manier beter welke soorten er tijdens het telweekend meer of minder onze tuinen bezoeken in vergelijking met andere jaren.

Veranderingen in dit patroon betekenen niet noodzakelijk dat die soort het beter of slechter doet dan voorheen. Bij enkele standvogels geeft dit soms wel duidelijke aanwijzingen, want het gros van deze vogels blijft het hele jaar door in hun vaste omgeving. We zien ook dat die verandering overeenstemt met wat we meten in andere tellingen, die opgezet zijn om soorten het hele jaar door nauwgezet op te volgen.

Voor de echte wintervogels is dat minder het geval. Trekvogels, zoals vinken en lijsters, zakken niet ieder jaar in even grote proporties af naar Vlaanderen. Daarin speelt de beschikbaarheid van voedsel in hun 'broedgebied' of 'onderweg naar hier' een bepalende factor. Mogelijk is hun populatie nog even robuust als voorheen, maar krijgen we ze deze winter gewoon minder op bezoek. Trekken ze toch tot hier, dan zullen die noordelijke soorten pas onze tuinen bezoeken wanneer het hard vriest of wanneer er sneeuw ligt, omdat natuurlijk voedsel dan moeilijk of niet meer bereikbaar is. Wanneer ze dus geen andere keuze hebben. Al zijn er ook soorten die het niet moeilijker maken dan nodig en nog wél bij zacht weer op bezoek komen. Dat je bepaalde soorten niet of minder ziet, is dus niet meteen een alarmsignaal dat ze het heel erg slecht doen. Met de korte winterdagen komt het er voor vogels op aan om snel en zonder al te veel inspanning zoveel mogelijk energie op te doen.

Met een aanwezigheid in 78% van de getelde tuinen was de **koolmees** ook dit jaar de meest verspreide soort. In 2022 kwam ze voor in 71% van de getelde tuinen en in 2021 in 73%.

Voor de meeste soorten toont de verspreiding van soorten slechts kleine verschuivingen ten opzichte van vorig jaar, maar daar zijn zeker uitzonderingen op te vinden. De **merel** is zo'n uitzondering: ooit dé koploper en aanwezig in meer dan 90% van de tuinen, nu weggezakt naar een schamele 4de plaats en nog maar te zien in 63% van de tuinen. Vorig jaar stond de merel nog op de 2de plaats. Een historisch dieptepunt voor zover we kunnen terugkijken in het verleden. De **Turkse tortel** klom terug lichtjes naar een aanwezigheid in 47% van de tuinen, dat zat de vorige twee jaren met 38% lager. De **houtduif**, die vroeger veel schaarser was

dan die kleinere tortel, zit nu in 67% van de tuinen. Vier jaar geleden was dat nog in 54% van de tuinen. De **kauw** was in 37% van de tuinen te zien en is net als in 2022 (toen in 30%) de hekkensluiter van deze top 10.

Verder in het rapport gaan we wat dieper in op de veranderingen bij enkele soorten.

De cijfers hieronder geven de vergelijking tussen de spreiding van de top 10-soorten van dit jaar met de 3 vorige jaren. Hier zijn enkel de vergelijkbare kwartiertellingen meegenomen.

Top 10 verspreiding

	kwartiertellingen			
	2020	2021	2022	2023
1 Koolmees	76 %	73 %	72% (1)	78%
2 Roodborst	65 %	63 %	56% (5)	71%
3 Houtduif	57 %	54 %	57% (4)	67%
4 Merel	63 %	65 %	64% (2)	63%
5 Pimpelmees	57 %	54 %	58% (3)	60%
6 Vink	48 %	48 %	53% (6)	54%
7 Ekster	41 %	42 %	41% (7)	49%
8 Huismus	42 %	38 %	41% (8)	47%
9 Turkse tortel	41 %	38 %	38% (9)	45%
10 Kauw	32 %	27 %	30% (10)	37%

Provinciale verschillen in de verspreiding

Sommige soorten tonen duidelijke **provinciale verschillen in hun verspreiding**. Meestal hangen die verschillen samen met verschillen in het landschap: verstedelijkte gebieden trekken andere soorten aan dan groenere biotopen of het platteland. Sommige soorten zijn van nature gebonden aan de kuststreek, andere aan droge heidegronden.

West-Vlaanderen was de enige provincie waar de **merel** in 76% van de tuinen werd opgemerkt. De laagste score voor die soort lag op 46% in de Brusselse tuinen. Niet toevallig was West-Vlaanderen de provincie waar het usutuvirus het laatst en het minst toesloeg, terwijl vooral de stedelijke merels het hardst getroffen werden. Net als de vorige jaren zijn Limburg en Vlaams-Brabant de enige provincies waar de **heggenmus** net de top 10 haalt.

In het Brusselse gewest blijft de **Turkse tortel** net als vorig jaar uit de top 10, in 2014 stond ze daar nog op de zevende plaats. In West-Vlaanderen, waar die soort vorig jaar nog een vierde plaats scoorde, moest ze dit jaar een procentje inboeten en zakt ze naar een zevende plaats.

Heel Vlaanderen%	tuienen
Koolmees	77,7%
Roodborst7	0,9%
Houtduif	67,1%
Merel6	3,4%
Pimpelmees	60,3%
Vink	53,7%
Ekster4	8,7%
Turkse tortel4	7,2%
Huisumus4	5,1%
Kauw	37,1%

Antwerpen	
Koolmees	77,9%
Houtduif	73,5%
Roodborst7	1,5%
Merel6	3,4%
Pimpelmees	61,6%
Vink	50,4%
Ekster4	9,3%
Turkse tortel4	4,3%
Huisumus4	3,6%
Kauw	41,4%

Limburg%	tuienen
Koolmees	80,1%
Roodborst7	7,3%
Merel6	4,8%
Pimpelmees	64,5%
Huisumus6	3,4%
Houtduif	61,4%
Vink	54,7%
Turkse tortel	50,1%
Ekster	47,2%
Heggenmus3	6,0%

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	
Koolmees	68,6%
Houtduif	66,7%
Ekster	55,2%
Roodborst4	9,5%
Pimpelmees	43,8%
Merel4	2,8%
Vink3	9,0%
Huisumus3	2,4%
Halsbandparkiet	32,4%
Zwarte kraai	30,5%

Oost-Vlaanderen%	tuienen
Koolmees	78,4%
Roodborst6	9,1%
Houtduif	69,1%
Merel6	3,7%
Pimpelmees	60,4%
Vink	57,9%
Ekster	49,3%
Turkse tortel4	7,5%
Huisumus4	1,8%
Kauw	39,0%

West-Vlaanderen%	tuienen
Merel7	5,8%
Koolmees	74,9%
Roodborst6	8,7%
Houtduif	59,6%
Pimpelmees	54,0%
Turkse tortel5	2,5%
Vink5	1,7%
Huisumus4	9,9%
Kauw	45,0%
Ekster	41,0%

Vlaams-Brabant	
Koolmees	78,0%
Roodborst7	1,2%
Houtduif	65,0%
Pimpelmees	62,2%
Ekster	56,0%
Vink	54,4%
Merel	49,6%
Huisumus4	7,7%
Turkse tortel3	4,7%
Heggenmus3	0,1%

De Vogeltelweek voor scholen

TOP 10

1	Kauw	1873
2	Zwarte kraai	1780
3	Houtduif	1226
4	Ekster	836
5	Koolmees	770
6	Huisemus	751
7	Merel	721
8	Pimpelmees	563
9	Vink	527
10	Stadsduif	521

Speelplaatsen of schooltuinen zijn niet te vergelijken met een gewone tuin: ze zijn kaler en hebben een meer open vegetatie, er is ook veel meer beweging en rumoer. Dat heeft een grote invloed op de vogels die er vertoeven, vooral op soorten die schuwer zijn en behoefte hebben aan veel vegetatie, denk maar aan **zanglijster of heggenmus**. Die worden daar dan ook minder vaak gezien.

Soorten die zich hebben aangepast aan een stedelijke omgeving, zoals **kauwen en duiven**, maar ook meeuwen, worden dan weer frequenter of in grotere aantallen gezien dan in gewone tuinen.

De cijfers van de vogeltelling voor scholen zijn dus opvallend verschillend van de tuinvogeltelling tijdens het weekend. Daarom worden de gegevens van beide tellingen apart besproken.

De meest getelde 'schoolvogel' blijft de **kauw**. Ze hebben leren samenleven met mensen en zitten het hele jaar door meer in stedelijke omgeving dan de zwarte kraai. Al zien we de **zwarte kraai** zich ook vaker aanpassen aan een meer stedelijke omgeving. Die soort behield haar tweede plaats in de ranking, de **houtduif** staat op de derde plaats.

Deze drie soorten doen zich graag tegoed aan eetbare restjes die ze op en rond een speelplaats kunnen

vinden. De **vink** verscheen dit jaar wel in de top 10 (niet in 2021) en de **Turkse tortel** verdween uit die top. In 2018 haalde ze nog de achtste plaats. De **merel** moest terug inboeten en zakte van de vierde naar de zevende plaats. Die daling is vergelijkbaar met wat we in de tuinvogeltelling zien.

Scholen die inspanningen doen om kleine vogels aan te trekken (met o.a. pindasnoeren en vetbollen) zien daar de resultaten van. Een vaste voederplaats op een veilige afstand van de kijkplaats, met daarnaast enkele struiken of hagen waarin ze kunnen schuilen bij gevaar maakt een groot verschil. Tijdig starten met de aanleg ervan (minstens enkele weken op voorhand) kan eveneens een grote invloed uitoefenen op de resultaten.

Het Grote Vogelweekend: enkele soorten onder de loep

HUISMUS

In 47,2% van de getelde tuinen werden huismussen vastgesteld.

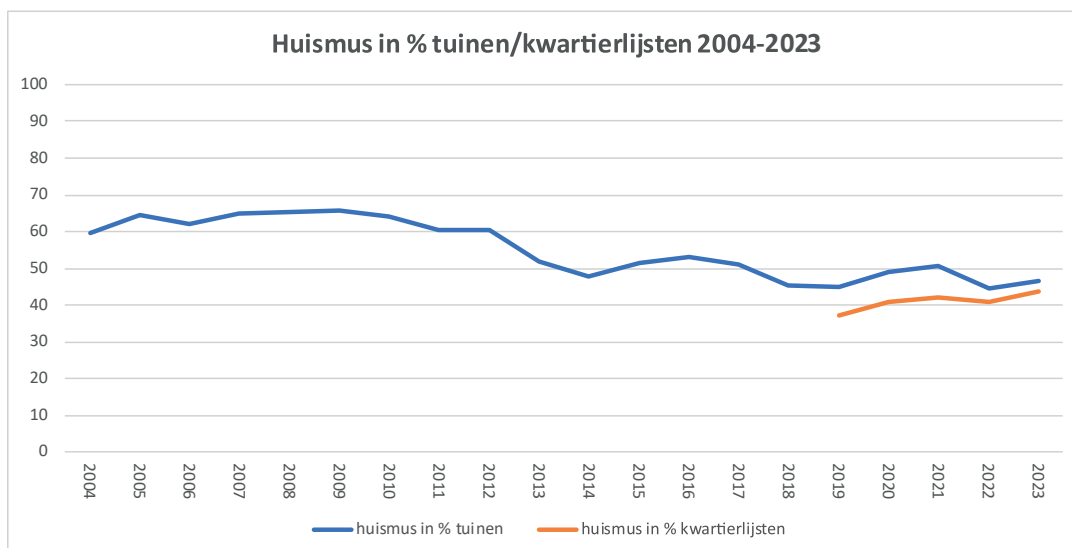
Het dieptepunt lag in 2019 met 37%. We kunnen stellen dat de huismus nu al 10 jaar in een diep dal zit. De kleine stijging van dit jaar is hopelijk een bevestiging dat zijn achteruitgang stagneert. Al lijkt dat onwaarschijnlijk als we kijken naar trends in België en in West-Europa. Waar er huismussen zitten, zitten er gemiddeld 5, tussen 2003 en 2012 waren dat er 6. Dat lijkt een klein verschil, maar de mediaan is een sterk getal, dat we zien afnemen omdat de hogere dichtheden, de grotere groepjes, alsmaar afnemen.

Overall is die dalende trend te zien: in landbouwgebied, (sub)urbane gebieden als in meer natuurlijke leefgebieden. De afname van ideale nestgelegenheid (door onze veranderende bouwstijl), een verminderd aanbod van graan en de toename van predatierisico's zijn enkele van de oorzaken die samen een drempel opwerpen waar de huismus blijkbaar niet meer over kan. Huismussen zijn op de meeste plaatsen nog aanwezig maar in veel lagere dichtheden dan vroeger. Helaas vindt die achteruitgang over heel Europa plaats en zijn de prognoses niet positief.

Er zijn zeker kleine en goedkope inspanningen waarmee burgers de huismus kunnen helpen. Plant een dichte haag of struik waarin ze zich kunnen verschuilen of slapen. Maar ook extra voedsel in de winter en nestkasten om in te broeden kunnen een verschil maken.

We moeten trachten om de bestaande kolonies of broedparen te behouden. De huismus is een standvogel, dus voorzie voldoende nestgelegenheid in de buurt waar je winterse groepjes waarneemt. Een muur met klimop of andere klimplanten doet wonderen. Een uitgegroeide ligusterhaag blijft 's winters groen en is een ideale, veilige slaapplek. Kan jij de huismus helpen?

KOOLMEES

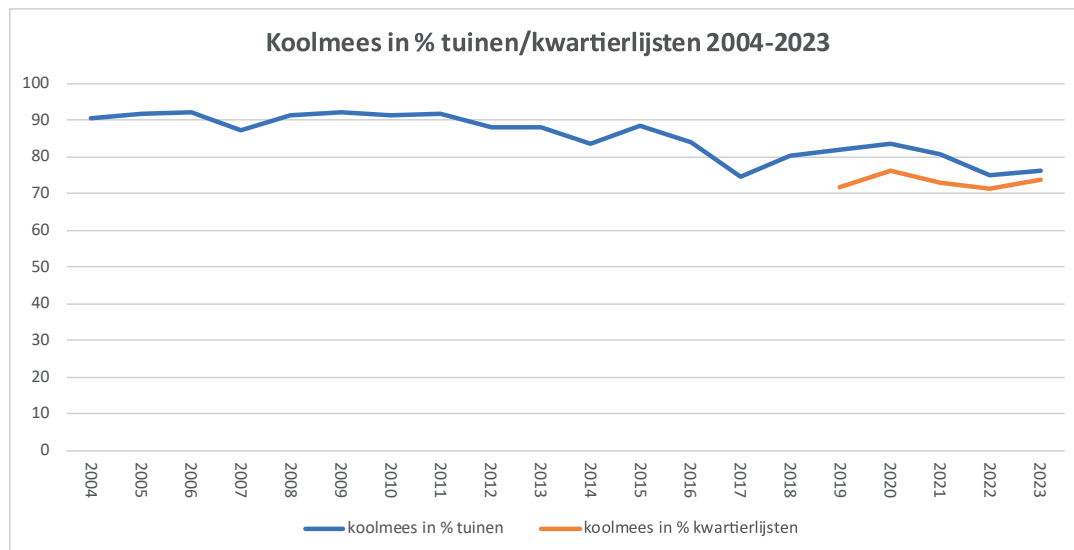
De koolmees is met zijn zwarte kop en driehoekige witte wangvlek en de zwarte 'das' over een geel buikje goed te herkennen. We zien ook dat onze tellers de kool- en pimpelmees goed uit elkaar kunnen houden: de resultaten van de twee soorten over de jaren heen bewijzen dat ook.

De laatste 7 jaar zien we opvallend minder koolmezen dan ervoor.

We moeten echter benadrukken dat we hier alleen de aanwezigheid van koolmezen in tuinen tijdens de vogeltelling bespreken. We kunnen dit niet veralgemenen en beweren dus niet dat de soort het slechter doet. In vroegere winters zagen we vaker een grotere invloed van winterse koolmezen die onze streken bezochten. Een stevige aanvoer of een gebrek aan aanvoer van koolmezen uit noordelijke of noordoostelijke gebieden in de winter, en of er in het voorafgaande najaar veel of weinig beukennoten waren, heeft een bepalende invloed op de aantallen koolmezen op onze voederplaatsen.

We kunnen onze koolmezen en pimpelmezen gemakkelijk helpen met het plaatsen van nestkasten specifiek voor mezen. Maar let op: mezen zijn erg territoriaal. In tegenstelling tot mussenkasten hang je ze dus beter niet te dicht bij elkaar, maar op minstens 10 meter uit elkaar.

MEREL

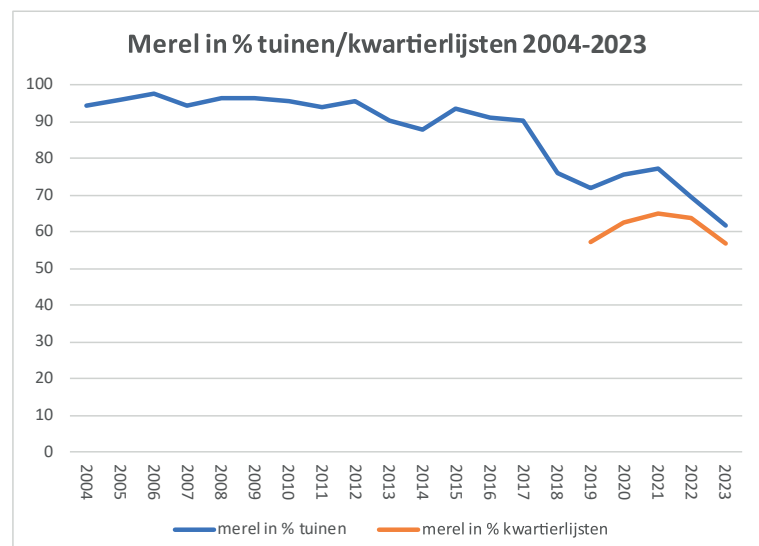
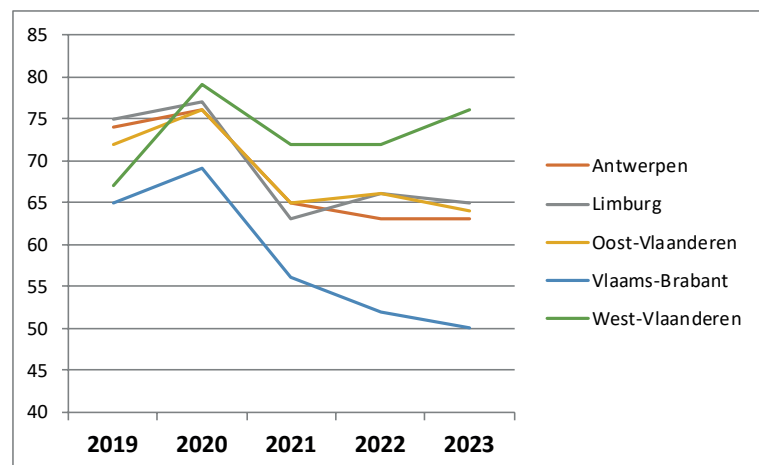
In de zomers van 2016 tot 2018 kreeg onze merelpopulatie rake klappen door drie opeenvolgende uitbraken van het usutuvirus: het aandeel 'tuinen met merels' viel met bijna 20% terug. In 2020 en '21 leek er zich (puur op basis van de tuinvogeltellingen) een licht herstel af te tekenen.

Helaas was er in de zomer van 2022 een nieuwe usutu-uitbraak. Gelukkig zien we daar geen zware reflectie van in de nationale tuinvogelcijfers. Maar het is moeilijk in te schatten wat het aandeel wintermerels hierin is, want die vertrekken in het vroege voorjaar weer noordwaarts. Verschillende projecten om ze te monitoren kunnen een idee geven van hoe groot de schade in onze broedpopulatie werkelijk is.

De provinciale verschillen tonen wel verschillen: West-Vlaanderen scoorde de beste spreiding van merels tijdens deze tuinvogeltelling, met een aanwezigheid in 76% van de tuinen. Elders zaten er minder dan 65% en Vlaams-Brabant en Brussel zelfs in minder dan de helft van de tuinen. Het interpreteren van af- of toenames van onze eigen broedpopulatie merels is niet mogelijk op basis van de resultaten uit de tuinvogeltelling. De hogere West-Vlaamse cijfers zijn mogelijk een gevolg van de combinatie van beter zichtbare (winter)merels door gebrek aan bosrijke biotopen, en het feit dat de slachtoffers van usutu over al die jaren het minst werden vastgesteld in West-Vlaanderen.

Ook in de toekomst zal het usutu-virus nog de kop opsteken. Hoewel de merel over heel Europa globaal gezien toeneemt, zijn de gevolgen van dergelijke lokale mokerslagen indrukwekkend. De huidige cijfers over de verspreiding van de merels, hadden we 10 jaar geleden nooit verwacht.

Verdwijnen in stilte

TURKSE TORTEL

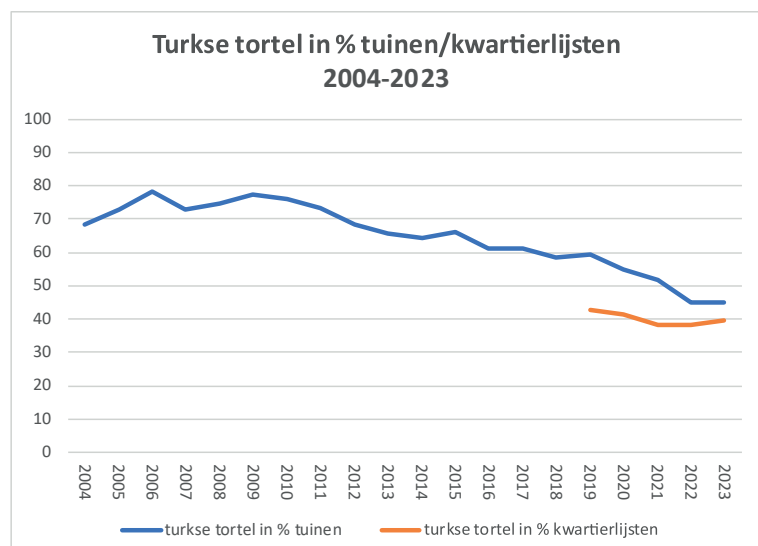
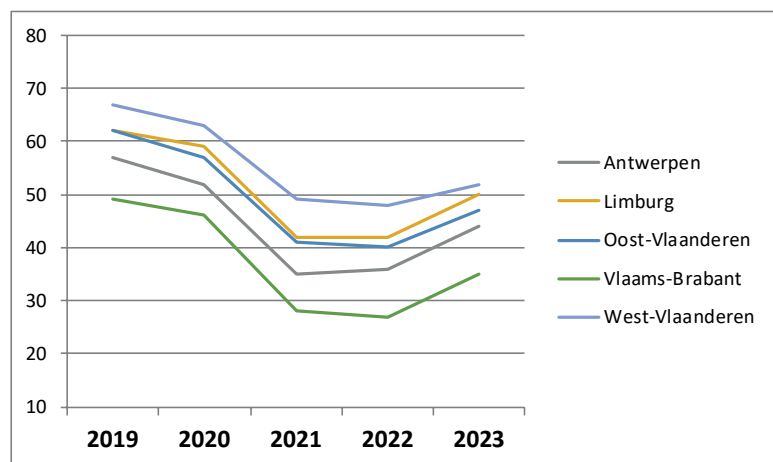

De Turkse tortel broedde pas in 1955 voor het eerst in België. De kolonisatie van ons land (en de rest van West-Europa) ging hard en in de jaren 1970-'80 bereikte de soort haar hoogtepunt. Er was haast geen straat te vinden waar de zang van deze duif niet weerklonk voor de eerste dageraad.

Ondertussen is de situatie fel veranderd: in Nederland ging de populatie na de jaren '80 jaarlijks met 5% achteruit en in België lag die afname vermoedelijk zelfs hoger. Dat zien we ook in de vogeltelling. Terwijl de soort tot ca 2012 nog in 70 à 80% van de tuinen werd aangetroffen, is dat momenteel nog in ongeveer 47% het geval.

De meeste voederplaatsen hebben hun paartje Turkse tortels nog (gemiddeld worden er twee per tuin waargenomen). In de buurt van kippenhokken komt de lokale populatie zelfs wat meer samen en worden hogere concentraties gezien. Vlaams-Brabant is over de jaren de provincie met de laagste spreiding aan Turkse tortels en West-Vlaanderen systematisch de hoogste. Maar in alle provincies zien we een gelijkaardig verloop in de cijfers.

De achteruitgang van de Turkse tortel op lange termijn loopt samen met de opkomst van de houtduif, die we vroeger vooral zagen op het platteland en in de bossen. Maar nu duikt de houtduif ook meer op in de grote stad. Hij vertoont dus zowat het tegenovergestelde patroon van de Turkse tortel. De concurrentie om geschikte nestplaatsen is een van de mogelijke oorzaken van de terugval bij Turkse tortels. De impact van het geel (de parasitaire aandoening Trichomoniasis) wordt genoemd als een andere oorzaak van die neerwaartse trend. Toch is de houtduif minstens even gevoelig aan het geel en lijkt de populatie daarvan niet echt een zwaar nadeel te ondervinden.

Goed gescoord

PUTTER

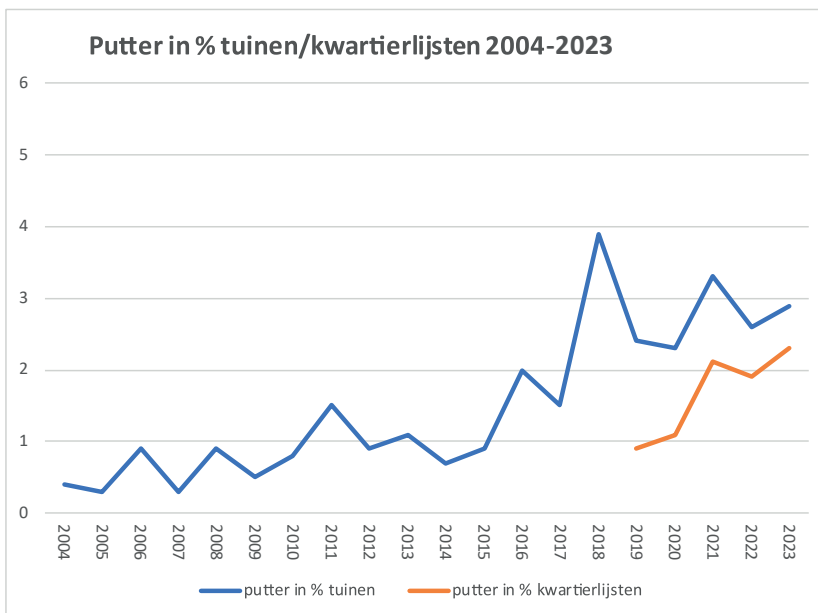
Deze schoonheid blijft ook nu uitpakken met een sterke toename.

Tot 2015 verscheen hij in minder dan 1% van de getelde tuinen. Nu duikt

hij op in 2,6% van de Vlaamse tuinen. Nog even en hij wordt meer gezien

dan de zanglijster. Dat klinkt voor de zanglijster erger dan het is want die laat zich nu eenmaal niet graag zien.

Toch hebben zanglijsters het na usutu even moeilijk om het hoofd boven water te houden als de merel.

De groene opmars

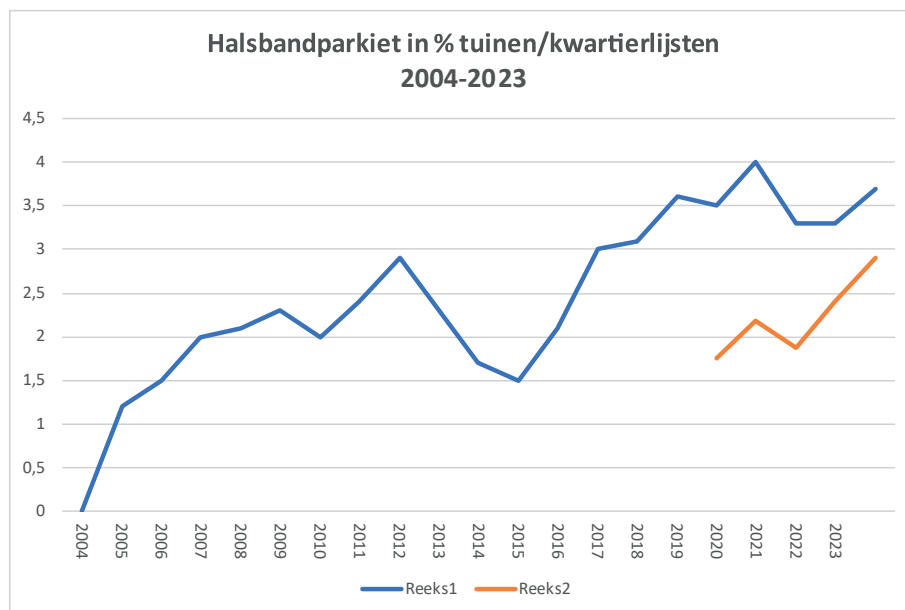
HALSBANDPARKIET

Halsbandparkieten zijn grote groene parkieten die al snel opvallen want ze zijn behoorlijk luidruchtig. Ze zijn oorspronkelijk afkomstig uit India en Centraal-Afrika. In Vlaanderen zien we dan ook ontsnapte en verwilderde vogels die in de loop van de jaren een broedpopulatie hebben gevormd.

Ze vormen al lang niet meer alleen een dreiging in Brussel; we vinden halsbandparkieten in bijna alle grote steden in Vlaanderen. De hoogste dichtheden worden vooral van Brussel tot het noorden van Antwerpen gezien.

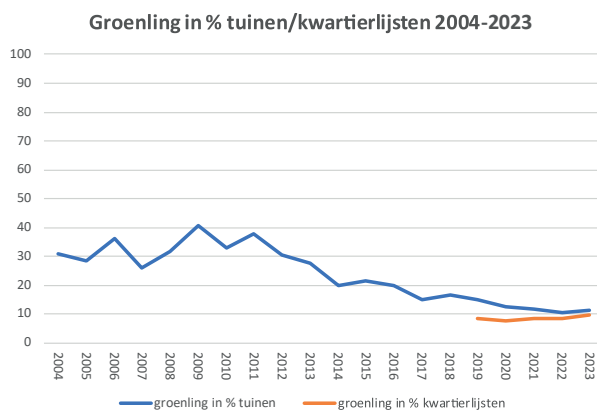
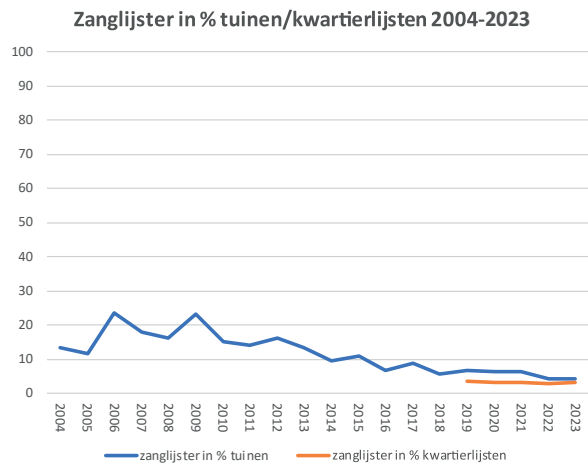
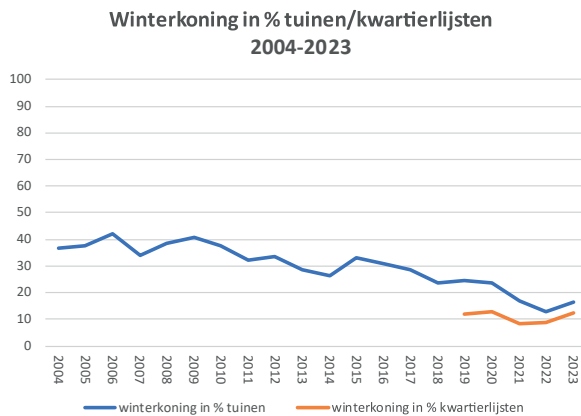
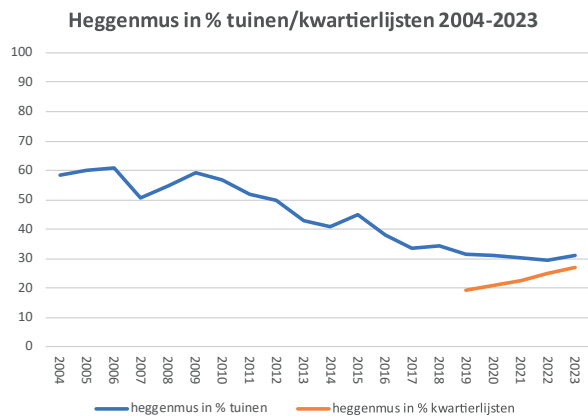
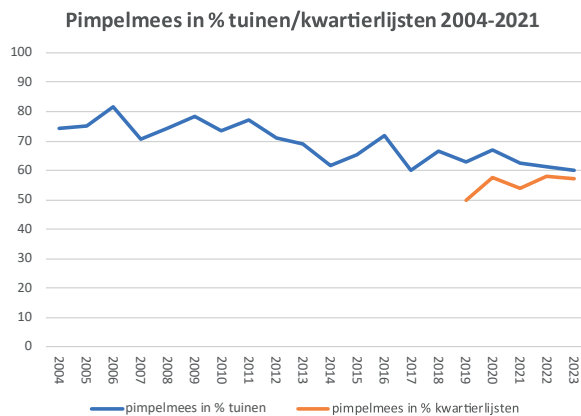

Deze halsbandparkiet verspreidt zich traag naar nieuwe plaatsen: ze doen dat pas wanneer hun bolwerk sterk genoeg is uitgegroeid en deinen dan verder uit. Tegen deze evolutie is weinig te ondernemen: parkieten zijn zeer slimme vogels die moeilijk te vangen zijn. Ze leven in groep en waarschuwen elkaar meteen bij onraad.

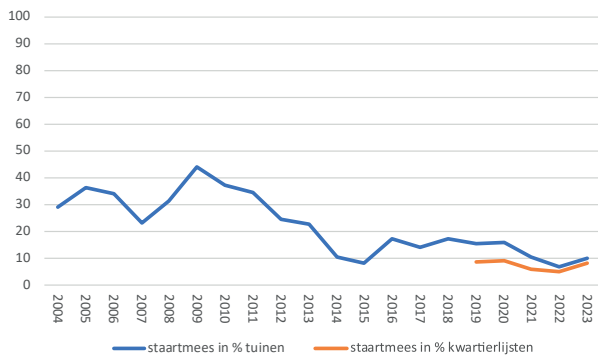

Alsmar lager?

We hebben het al enkele keren laten vallen in dit rapport: vogels hebben het moeilijk. Voor de meeste soorten zien we een achteruitgang. De dalende aantallen van verschillende standvogels (die het hele jaar door in en rond je tuin verblijven) spreken boekdelen. Ook wanneer we de tuinvogelgrafieken naast de broedvogeltrends van verschillende leggen, zien we die algemene achteruitgang bevestigd.

Staartmees in % tuinen/kwartierlijsten 2004-2023

Ons Vlaamse landschap is sterk versnipperd en dieren vinden in die mozaïek, met hier en daar slechts fragmenten van hun noodzakelijke biotoop, nauwelijks nog een veilige thuis. Ook is er een opeenvolging aan bedreigingen van ziektes: nooit eerder sloegen er zo'n langdurige en extreem gevaarlijke varianten van de vogelgriep toe, waren er opeenvolgende uitbraken van het usutuvirus of hadden sommige gevoelige soorten af te rekenen met het geel. Naast hun natuurlijke vijanden, moeten ze ook uitkijken voor raambotsingen, het groeiende verkeer, strakke tuinen met minder broedplaatsen, ...

Daarom is het net zo belangrijk dat je je tuin bekijkt door de ogen van vogels. Laat de natuur toe in jouw eigen hof en maak zo een veilige plek voor heel wat verschillende soorten. Niet alleen voor vogels, maar ook voor egels en vlinders.

Hoe vermijd je dat vogels ziek worden op jouw voederplaats?

- **Reinig je voederplaats regelmatig.** Zo voorkom je dat uitwerpselen het voer bevuilen. Verwijder oude of natte zaden regelmatig en schuur de voedertafel af met lauw water.
- **Ruim de restanten van zonnebloempitten onder je voedersilo op.** Daaronder eten veel vogels van het gemorste voer. Hang de silo af en toe op een andere plaats en ruim de restanten eronder geregeld op. Groenlingen zijn hier tuk op maar ze zijn ook erg gevoelig voor de besmettelijke ziekte Trichomoniasis ('het geel').
- **Zie je een zieke vogel en reinigen helpt niet?** Stop dan een tijdje met voederen. Als je meerdere zieke of dode vogels vindt, stop dan een paar weken met voederen en reinig alles grondig.
- **Biedt verschillend voeder aan op verschillende manieren.** Zo trek je verschillende vogelsoorten aan in jouw tuin. Denk ook aan een natuurlijk voedselaanbod met vruchten, bessen, zaden, noten, een poel om te drinken en te badderen.
- **Voorzie voldoende goede schuilplaatsen** met dichte inheemse planten, bomen en struiken, klimplanten enz.
- **Voeder zoveel mogelijk op hetzelfde tijdstip.** Zo passen de vogels uit jouw omgeving zich daaraan aan. Hou je kat binnen tijdens drukke momenten op je voedertafel.

>> Meer tips over vogels, voederen of vogelvriendelijke tuinen vind je op www.natuurpunt.be/vogelsindetuin

MEER WETEN OVER VOGELS?

Start dan met de

GRATIS ONLINE CURSUS

Tuinvogels in Vlaanderen

Tel je mee in 2024?

1 juni tot 31 augustus 2023

Niet meppen, wel appen

www.insectenzomer.be

---

27 en 28 januari 2024

Het Grote Vogelweekend

www.vogelweekend.be

---

22 tot 26 januari 2024

De Vogeltelweek voor Scholen

www.vogeltelweek.be

